

Vztah dominance v partnerském vztahu a pohlaví

Teoretické ukotvení

Již dlouhá léta odborníci z oboru sociologie, psychologie i antropologie považují dominanci a submisi za základní dimenzi mezilidských vztahů. Tato dimenze je výraznější zvláště u blízkých vztahů, kde se na sebe partneři spoléhají při dosahování svých cílů (Dunbar & Burgoon, 2005). V odborné literatuře nalezneme různá pojetí dominance. Autoři se shodují zejména na tom, že oproti moci, která může být latentní, je dominance považována za čistě manifestní proměnnou (Komter, 1989). Na poli sociální psychologie je dominance chápána jako dyadická interakce, jejíž projevem je nejen agresivita, ale i prosociální chování zvyšující atraktivitu (Bernstein, 1980). Podle Vágnerové (2012) bývají dominantní jedinci neústupní až agresivní s velkou potřebou sebeprosazování a ovládání druhých lidí, zároveň je vystihuje vysoká sebejistota a sebehodnocení. Opačný pohled poskytuje Říčan (2010), ten hovoří o dominanci jako o povahové (osobnostní) vlastnosti ovlivňované temperamentem a predispozicemi. Toto pojetí je napříč psychologii běžně uznávané.

Pokud se mezi partnery vyskytuje nerovnováha v rozdělení moci a projevované vůle, může docházet ke snížení vnímané spokojenosti a kvality vztahu. Totéž potvrdila také Lindová et al. (2020), která ve svém výzkumu českých a slovenských párů došla k obdobnému závěru. I přesto výzkumy stále dokazují, že dominantnějšími ve vztahu bývají častěji muži (Ponzi et al., 2015). Dominantní muži bývají zároveň pro ženy žádanějšími partnery, jelikož obvykle mívají takové postavení ve společnosti, které jim umožňuje poskytnout ženě potřebnou podporu. Kromě schopnosti zajišťovat prostředky, musí být muž také prosociální, aby byl ostatními posuzován jako atraktivní (Burger & Cosby, 1999).

Z výzkumu Lindové et al. (2020) vyplývá, že pokud muž vnímá ženu jako méně dominantní, bývá to často spojováno s jeho nespokojeností ve vztahu. Naopak vyšší vnímaná moc u ženy, nebývá spojená s nižší spokojeností muže. Co se týká žen, tak ty podle výzkumu uvádí nespokojenost, pokud se cítí ovládaný partnerem s vysokou úrovní dominance. Lindová et al. (2020) nepotvrdila zjištění jiných výzkumů, že muži mají vyšší tendenci k dominanci oproti ženám. Zároveň pokud mají větší moc v rukou ženy, jejich spokojenost ve vztahu se tím nesnižuje (Lindová et al., 2020). V této studii¹ si klademe za cíl prozkoumat pomocí vícerozměrné analýzy rozptylu (MANOVA), zda existují rozdíly mužů a žen v dominanci v rámci partnerských vztahů.

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=239>

Datový soubor

Pro účely této práce byla použita datová matice z *Inventáře dominance v partnerském vztahu*, který vytvořili studenti v rámci předmětu Psychometrika 1 (Černá et al., 2020). Inventář obsahuje 17 položek, které jsou rozděleny do dvou subškál s názvy *Tendence uplatnit svou vůli* a *Ochota přizpůsobit se*. Datový soubor činí 455 respondentů ve věkovém rozmezí od 18 do 79 let, z toho 361 respondentů byly ženy a zbylých 94 respondentů byli muži (Černá et al., 2020).

Statistická analýza

V tomto projektu pracujeme s dvěma závisle proměnnými a jedním regresorem, který nabývá dvou úrovní. Z toho důvodu byla pro práci s daty zvolena vícerozměrná analýza rozptylu (MANOVA). Sledované proměnné jsou uvedeny níže:

Závisle proměnné:

- *Tendence uplatnit svou vůli*
- *Ochota přizpůsobit se*

Nezávisle proměnná (regresor):

- *Pohlaví* (0 – žena, 1 – muž)

V úvodu práce s daty byl proveden **Wilksův test** pro celý model, abychom prověřili, zda můžeme závisle proměnné vysvětlit pomocí regresoru pohlaví. Wilksova lambda, jež je ukazatelem toho testu, v našem výpočtu dosahuje hodnoty 0,92, poukazuje teda na velký efekt. Na základě výsledků uvedených v Tabulce 1, můžeme konstatovat, že proměnná pohlaví dokáže vysvětlit statisticky významné množství rozptylu sdíleného závisle proměnnými.

Tabulka 1: Wilksův test

Regresor	Wilksova λ	Testová statistika F	P hodnota
Pohlaví	0,92	19,29	< 0,001

V dalších krocích byl proveden **Hotellingův test** (T-test pro 2 nezávislé výběry) s cílem zjistit, zda se u mužů a žen liší výsledky na obou subškálách. Výsledky, které jsou uvedené v Tabulce 2 poukazují na statisticky významný rozdíl. Pro úplnost jsou v Tabulce 3 uvedeny podrobnější výsledky, tedy průměry, směrodatné odchylky a statistická významnost obou závisle proměnných. Graf 1 znázorňuje pro přehlednost rozdíly v dominanci u mužů a žen.

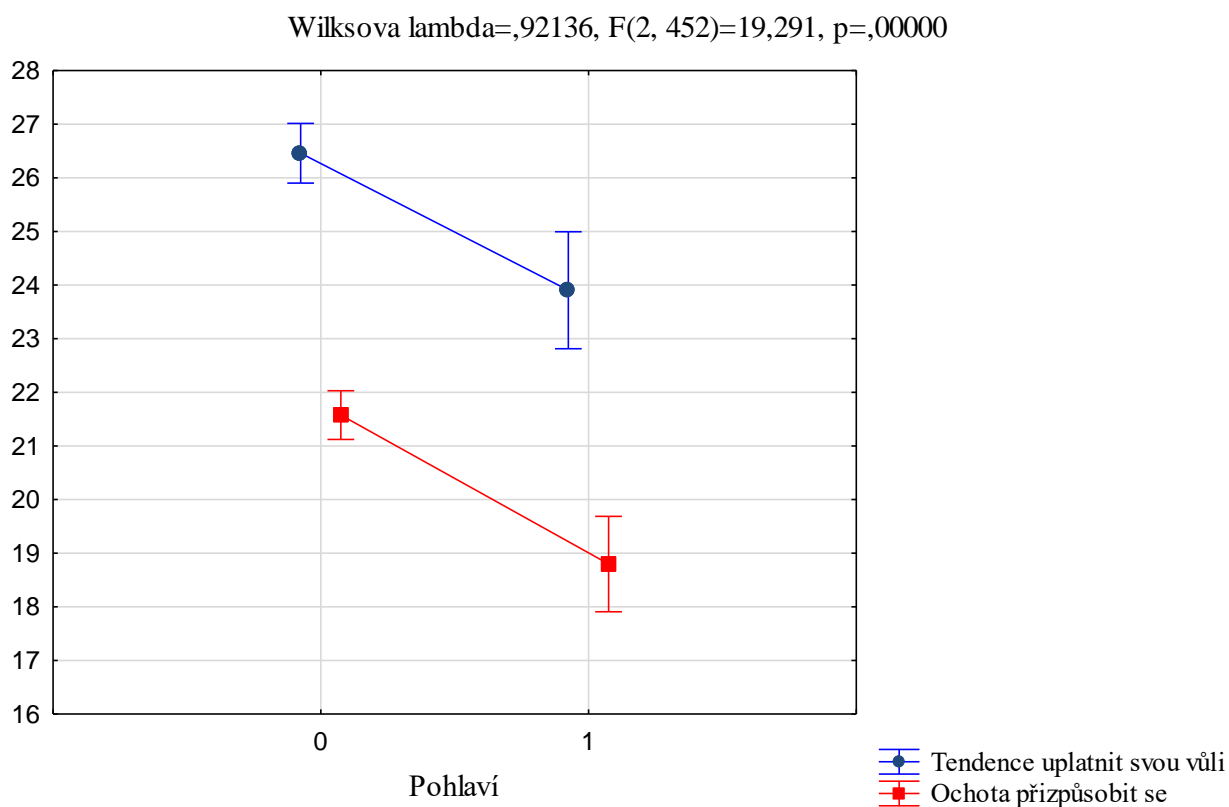
Tabulka 2: *Hottelingův test*

Hotellingovo T ²	Testová statistika F (2,452)	P hodnota
38,66	19,29	< 0,001

Tabulka 3: *Průměry, směrodatné odchylky a statistická významnost závislých proměnných*

	M muži	M ženy	t	p	SD muži	SD ženy	F
Ochota přizpůsobit se	18,80	21,58	5,47	< 0,001	4,32	4,40	1,04
Tendence uplatnit svou vůli	23,90	26,46	4,10	< 0,001	5,39	5,38	1,01

Graf 1: *Rozdíl v partnerské dominanci u mužů a žen*

Shrnutí

Cílem této práce bylo prozkoumat rozdíl v dominanci v partnerském vztahu u mužů a žen. Vzhledem k povaze projektu, byla pro naše účely zvolena datová matice z *Inventáře dominance v partnerském vztahu*, která činí 455 respondentů a je tvořena 17 položkami rozdělenými do dvou subškál (Černá et al., 2020). Subškály *Tendence uplatnit svou vůli* a *Ochota přizpůsobit se* reprezentují v tomto projektu závisle proměnnou, jako nezávisle proměnná vystupuje regresor pohlaví. Data byla zpracována pomocí metody vícerozměrné analýzy rozptylu (MANOVA), po provedení Wilksova testu následoval také test Hottelingův. Na základě výpočtů bylo zjištěno, že regresor pohlaví dokáže vysvětlit statisticky významné množství celkového rozptylu. Dále bylo zjištěno že muži a ženy dosahují na subškálách *Inventáře dominance v partnerském vztahu* rozdílných výsledků. Stejně jako ve výzkumu Landové et al. (2020) nebyla ani v tomto projektu potvrzena vyšší tendence k dominanci mužů oproti ženám. Na závěr je nutné dodat, že datová matice, která byla pro výpočty využita, byla získána nestandardizovanou psychodiagnostickou metodou, a proto mohou být výsledky zkreslené.

Zdroje

- Bernstein, I. S. (1980). Dominance: A theoretical perspective for ethologists. *Dominance relations: An ethological view of human conflict and social interaction*, 71-84.
- Burger, J. M., & Cosby, M. (1999). Do women prefer dominant men? The case of the missing control condition. *Journal of Research in Personality*, 33(3), 358-368.
- Černá, B., Fajstlová, Š., Klímová K., Kopecká V. & Šmakal, M. (2020). *Inventář dominance v partnerském vztahu*. Projekt v rámci předmětu Psychometrika 1.
- Dunbar, N. E., & Burgoon, J. K. (2005). Perceptions of power and interactional dominance in interpersonal relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(2), 207-233. <https://doi.org/10.1177/0265407505050944>
- Komter, A.E. (1989). HIDDEN POWER IN MARRIAGE. *Gender & Society*, 3, 187–216.
- Lindová, J., Průšová, D., & Klapilová, K. (2020). Power distribution and relationship quality in long-term heterosexual couples. *Journal of sex & marital therapy*, 46(6), 528-541.
- Ponzi, D., Klimczuk, A. C., Traficante, D. M., & Maestriperi, D. (2015). Perceived dominance in young heterosexual couples in relation to sex, context, and frequency of arguing. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 9(1), 43.
- Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti: Obor v pohybu, 6., revidované a doplněné vydání*. Grada.
- Vágnerová, M. (2012). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Portál.